Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 11ης Σεπτεμβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως – Οδηγία 2008/48/ΕΕ – Άρθρο 16, παράγραφος 1 – Πρόωρη εξόφληση – Δικαίωμα του καταναλωτή σε μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως η οποία αντιστοιχεί στους τόκους και επιβαρύνσεις που οφείλονται για το εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως»

Στην υπόθεση C-383/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (περιφερειακό δικαστήριο Lublin-Wschód του Lublin με έδρα το Świdnik, Πολωνία) με απόφαση της 28ης Μαΐου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Ιουνίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Lexitor sp. z o.o.

κατά

Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka,

Santander Consumer Bank S.A.,

mBank S.A.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια), A. Rosas, L. Bay Larsen και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, εκπροσωπούμενη από τους P. Chojecki και P. Skurzyński, radcowie prawni, καθώς και από τον M. Kowara, adwokat,

– η Santander Consumer Bank S.A., εκπροσωπούμενη από τους P. Kończal και P. Muciek, καθώς και από τη J. Wojnarowska, radca prawny,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

– η mBank S.A., εκπροσωπούμενη από τον A. Opalski, radca prawny,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Jiménez García,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις A. Szmytkowska, G. Goddin και C. Valero,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Μαΐου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο τριών ένδικων διαφορών μεταξύ της Lexitor sp. z o.o. (στο εξής: Lexitor), αφενός, και, αντιστοίχως, της Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo - Kredytowa im. Franciszka Stefczyka (στο εξής: SKOK), της Santander Consumer Bank S.A. (στο εξής: Santander Consumer Bank) και της mBank S.A. (στο εξής: mBank), αφετέρου, σχετικά με τη μείωση του συνολικού κόστους καταναλωτικών πιστώσεων λόγω πρόωρης εξοφλήσεώς τους.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 87/102/ΕΟΚ

3 Το άρθρο 8 της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη (ΕΕ 1987, L 42, σ. 48), η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2008/48 από 11ης Ιουνίου 2010, όριζε τα εξής:

«Ο καταναλωτής δικαιούται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του από τη σύμβαση πίστωσης πριν να καταστούν ληξιπρόθεσμες. Στην περίπτωση αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις που θεσπίζουν τα κράτη μέλη, ο καταναλωτής δικαιούται εύλογη μείωση του συνολικού κόστους της πίστωσης.»

Η οδηγία 2008/48

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 7, 9 και 39 της οδηγίας 2008/48 έχουν ως ακολούθως:

«(7) Για να διευκολυνθεί η δημιουργία εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης καθώς και η εύρυθμη λειτουργία της, απαιτείται να προβλεφθεί η θέσπιση εναρμονισμένου κοινοτικού πλαισίου σε ορισμένους βασικούς τομείς. Λαμβανομένων υπόψη της συνεχώς αναπτυσσόμενης αγοράς καταναλωτικής πίστης και της αυξανόμενης κινητικότητας των ευρωπαίων πολιτών, η θέσπιση διορατικής κοινοτικής νομοθεσίας που θα είναι σε θέση να

προσαρμοσθεί στις μελλοντικές μορφές πίστωσης και που θα παρέχει στα κράτη μέλη τον κατάλληλο βαθμό ευελιξίας στην εφαρμογή της αναμένεται να συμβάλει στη διαμόρφωση σύγχρονου συνόλου κανόνων δικαίου για την καταναλωτική πίστη.

[…]

(9) Για να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά, χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση. […]

[…]

(39) Ο καταναλωτής θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του πριν από την προβλεπόμενη στη σύμβαση πίστωσης ημερομηνία. Σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης, εν όλω ή εν μέρει, ο πιστωτικός φορέας θα πρέπει να δικαιούται αποζημίωσης για τα ενδεχόμενα έξοδα που έχουν άμεση σχέση με την πρόωρη εξόφληση, λαμβανομένων επίσης υπόψη των ποσών τα οποία, ενδεχομένως, εξοικονόμησε ο εν λόγω φορέας. Ωστόσο, για τον καθορισμό της μεθόδου υπολογισμού της αποζημίωσης, είναι σημαντικό να τηρούνται ορισμένες αρχές. Ο υπολογισμός της αποζημίωσης του πιστωτή θα πρέπει να είναι διαφανής και κατανοητός για τους καταναλωτές ήδη από τη φάση πριν από τη σύναψη, οπωσδήποτε δε κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης πίστωσης. Πέραν αυτού, η μέθοδος υπολογισμού θα πρέπει να εφαρμόζεται με ευκολία από τους πιστωτές και να προωθείται ο εποπτικός έλεγχος της αποζημίωσης από τις υπεύθυνες αρχές. […]

5 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, με τις δικαιοπραξίες που καλύπτει η παρούσα οδηγία, επιδιώκει σκοπούς που είναι άσχετοι με την εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητά του·

[…]

ζ) “συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή”: το σύνολο των επιβαρύνσεων, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, των προμηθειών, των φόρων και των κάθε άλλου είδους αμοιβών, που καλείται να πληρώσει ο καταναλωτής για τη σύμβαση πίστωσης και τα οποία γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, πλην των συμβολαιογραφικών δαπανών· τα έξοδα που αφορούν συμπληρωματικές υπηρεσίες σχετικές με τη σύμβαση πίστωσης, ιδίως τα ασφάλιστρα, περιλαμβάνονται επίσης εάν, επιπλέον, η σύναψη της σύμβασης υπηρεσίας είναι υποχρεωτική για την έγκριση της πίστωσης ή για τη χορήγησή της υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που διαφημίζονται·

[…]»

6 Το άρθρο 16 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρόωρη εξόφληση», ορίζει τα εξής:

«1. Ο καταναλωτής δικαιούται ανά πάσα στιγμή να εκπληρώσει το σύνολο ή μέρος των υποχρεώσεών του που απορρέουν από σύμβαση πίστωσης. Στις περιπτώσεις αυτές, δικαιούται μείωση του συνολικού κόστους της πίστωσης που αποτελείται από τους τόκους και τις επιβαρύνσεις για το εναπομένον διάστημα της σύμβασης.

2. Σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης της πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας δικαιούται εύλογης και αντικειμενικώς αιτιολογημένης αποζημίωσης για ενδεχόμενα έξοδα που έχουν άμεση σχέση με την πρόωρη εξόφληση της πίστωσης, υπό την προϋπόθεση ότι η πρόωρη εξόφληση πραγματοποιείται εντός χρονικού διαστήματος για το οποίο έχει καθορισθεί το χρεωστικό επιτόκιο.

Η εν λόγω αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1 % του τμήματος της πίστωσης που εξοφλήθηκε πρόωρα, εφόσον το χρονικό διάστημα μεταξύ της πρόωρης εξόφλησης και της συμφωνηθείσας λήξης της σύμβασης πίστωσης υπερβαίνει το έτος. Εάν το χρονικό αυτό διάστημα δεν υπερβαίνει το έτος, η αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,5 % του τμήματος της πίστωσης που εξοφλήθηκε πρόωρα.

3. Δεν χωρεί αξίωση αποζημίωσης για πρόωρη εξόφληση:

α) εφόσον η εξόφληση πραγματοποιείται δυνάμει ασφαλιστικού συμβολαίου, το οποίο προβλέπει παροχή εγγύησης για την εξόφληση της πίστωσης·

β) σε περιπτώσεις διευκολύνσεως υπερανάληψης· ή

γ) εφόσον η εξόφληση πραγματοποιηθεί εντός χρονικού διαστήματος για το οποίο δεν έχει καθορισθεί το χρεωστικό επιτόκιο.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι:

α) ο πιστωτικός φορέας μπορεί να αξιώνει την εν λόγω αποζημίωση μόνο εφόσον το ποσό της πρόωρης εξόφλησης υπερβαίνει το όριο που ορίζει το εθνικό δίκαιο. Το όριο αυτό δεν υπερβαίνει τα 10 000 ευρώ σε οποιοδήποτε διάστημα δώδεκα μηνών·

β) ο πιστωτικός φορέας δύναται, κατ' εξαίρεση, να απαιτεί υψηλότερη αποζημίωση εάν μπορεί να αποδείξει ότι η ζημία που υπέστη από την πρόωρη εξόφληση υπερβαίνει το ποσό που καθορίζεται κατά την παράγραφο 2.

Αν η αποζημίωση που ζητεί ο πιστωτικός φορέας υπερβαίνει την πραγματική ζημία, ο καταναλωτής δύναται να ζητεί ανάλογη μείωση.

Στην περίπτωση αυτή, η ζημία συνίσταται στη διαφορά μεταξύ του αρχικώς συμφωνηθέντος επιτοκίου με το επιτόκιο κατά το οποίο ο πιστωτικός φορέας είναι σε θέση να δανείσει στην αγορά το ποσό που εξοφλήθηκε πρόωρα, λαμβάνει δε υπόψη τον αντίκτυπο της πρόωρης εξόφλησης στα διοικητικά έξοδα.

5. Οιαδήποτε αποζημίωση δεν υπερβαίνει τους τόκους που θα είχε καταβάλει ο καταναλωτής κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της πρόωρης εξόφλησης και της συμφωνηθείσας ημερομηνίας λήξης της πιστωτικής σύμβασης.»

7 Το άρθρο 22 της οδηγίας 2008/48, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εναρμόνιση και αναγκαστικός χαρακτήρας της παρούσας οδηγίας», προβλέπει τα εξής:

«1. Καθόσον η παρούσα οδηγία περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία.

[…]

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν επίσης ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατύπωσης των συμβάσεων, ιδίως με την ενσωμάτωση αναλήψεων ή συμβάσεων πίστωσης, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, σε συμβάσεις πίστωσης ο χαρακτήρας ή ο σκοπός των οποίων θα επέτρεπε την αποφυγή της εφαρμογής της.»

Το εθνικό δίκαιο

8 Με τον ustawa o kredycie konsumenckim (νόμο περί καταναλωτικής πίστεως), της 12ης Μαΐου 2011 (Dz. U. αριθ. 126, θέση 715), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος περί καταναλωτικής πίστεως), μεταφέρεται στην πολωνική έννομη τάξη η οδηγία 2008/48.

9 Κατά το άρθρο 5, σημείο 6, του εν λόγω νόμου, η έννοια του «συνολικού κόστους της πιστώσεως» αφορά το σύνολο των εξόδων με τα οποία επιβαρύνεται ο καταναλωτής στο πλαίσιο της συμβάσεως πιστώσεως, ειδικότερα δε τόκους, διάφορες αμοιβές, προμήθειες, φόρους και περιθώρια κέρδους που γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, καθώς και έξοδα σχετικά με τις συμπληρωματικές υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων καταλέγονται ιδίως τα ασφάλιστρα, εφόσον απαιτείται η καταβολή τους για τη σύναψη της συμβάσεως και τη χορήγηση της πιστώσεως ή για τη χορήγηση της πιστώσεως υπό τους προτεινόμενους όρους, πλην των συμβολαιογραφικών εξόδων που βαρύνουν τον καταναλωτή.

10 Κατά το άρθρο 49, παράγραφος 1, του νόμου αυτού, σε περίπτωση εξοφλήσεως του συνολικού ποσού της πιστώσεως πριν από το συμβατικά καθορισμένο χρονικό σημείο, το συνολικό κόστος της πιστώσεως μειώνεται κατά το ποσό εκείνο των εξόδων που αντιστοιχεί στο εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως, ακόμη και εάν ο καταναλωτής τα έχει καταβάλει πριν από την εξόφληση.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

11 Οι τρεις διαφορές των υποθέσεων της κύριας δίκης, των οποίων τη συνεκδίκαση αποφάσισε το αιτούν δικαστήριο, αφορούν τη σύναψη συμβάσεως καταναλωτικής πιστώσεως μεταξύ καταναλωτή, κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/48, και, αντιστοίχως, της SKOK, της Santander Consumer Bank και της mBank. Καθεμία από τις συμβάσεις πιστώσεως προέβλεπε την καταβολή στο οικείο τραπεζικό ίδρυμα προμήθειας της οποίας το ύψος ήταν ανεξάρτητο της χρονικής διάρκειας ισχύος της σχετικής συμβάσεως, συγκεκριμένα δε, αντιστοίχως, 1 591,35 πολωνικά ζλότι (PLN) (περί τα 380 ευρώ), 4 845 PLN (περί τα 1 150 ευρώ) και 3 070,40 PLN (περί τα 730 ευρώ).

12 Αφού εξόφλησαν πρόωρα τις πιστώσεις που τους είχαν χορηγηθεί, οι καταναλωτές εκχώρησαν στη Lexitor, εταιρία πολωνικού δικαίου η οποία παρέχει νομικές υπηρεσίες στους καταναλωτές, τις εκ της πρόωρης εξοφλήσεως απαιτήσεις τους έναντι των τραπεζικών ιδρυμάτων.

13 Εν συνεχεία, η Lexitor, ως εκδοχέας των απαιτήσεων, ζήτησε από τις SKOK, Santander Consumer Bank και mBank την επιστροφή μέρους του ποσού των προμηθειών που είχαν καταβάλει οι καταναλωτές, προσαυξημένο με τόκους υπερημερίας.

14 Δεδομένου ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν δέχθηκαν τις αξιώσεις αυτές, η Lexitor άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, στις 8 Ιανουαρίου 2018, 29 Δεκεμβρίου 2017 και 26 Φεβρουαρίου 2018, τρεις αγωγές με αίτηση να υποχρεωθούν οι Santander Consumer Bank, SKOK και mBank, αντιστοίχως, να καταβάλουν μέρος των προμηθειών, αντίστοιχο με το εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος των συμβάσεως πιστώσεως, καθώς και τόκους υπερημερίας.

15 Οι εναγόμενες της κύριας δίκης άσκησαν ανακοπή κατά των διαταγών πληρωμής που εξέδωσε το αιτούν δικαστήριο.

16 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, σε περίπτωση όπως οι επίμαχες στις υποθέσεις της κύριας δίκης, το δικαίωμα του καταναλωτή σε μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως λόγω πρόωρης εξοφλήσεώς της, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, περιλαμβάνει και τις επιβαρύνσεις που δεν εξαρτώνται από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως. Επισημαίνει συναφώς ότι, μολονότι ορισμένα πολωνικά δικαστήρια έχουν δώσει αρνητική απάντηση επί του ζητήματος αυτού, βάσει του νόμου περί καταναλωτικής πίστεως, ένα άλλο δικαστήριο, αντιθέτως, έχει δώσει καταφατική απάντηση, στηριζόμενο σε ερμηνεία του νόμου αυτού με γνώμονα το άρθρο 16 της εν λόγω οδηγίας.

17 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο αυτό έχει την έννοια ότι η μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως περιλαμβάνει και τις επιβαρύνσεις που δεν εξαρτώνται από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, η ερμηνεία αυτή καθιστά δυνατή την προστασία των συμφερόντων του καταναλωτή και διασφαλίζει την ύπαρξη ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων. Ο πιστωτικός φορέας δύναται, σε περίπτωση πρόωρης εξοφλήσεως της συμβάσεως, να χρησιμοποιήσει εκ νέου το εξοφληθέν ποσό για να χορηγήσει νέα πίστωση και, επομένως, να εισπράξει νέα προμήθεια. Επιπλέον, η αντίθετη λύση ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα πρακτική κατά την οποία οι πιστωτικοί φορείς θα επιβάλλουν αποκλειστικώς έξοδα τυπικώς ανεξάρτητα από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως, προκειμένου να αποτρέψουν το ενδεχόμενο τα οικεία έξοδα να περιλαμβάνονται σε εκείνα που αφορά η μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (περιφερειακό δικαστήριο Lublin-Wschód του Lublin με έδρα το Świdnik, Πολωνία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 16, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, στοιχείο ζ', της οδηγίας [2008/48], την έννοια ότι ένας καταναλωτής, σε περίπτωση πρόωρης εκπληρώσεως των υποχρεώσεών του που απορρέουν από σύμβαση πιστώσεως, έχει δικαίωμα σε μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως, επομένως και των επιβαρύνσεων των οποίων το ύψος δεν εξαρτάται από τη διάρκεια της σχετικής συμβάσεως πιστώσεως;»

19 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε επίσης την υπαγωγή της υποθέσεως στην ταχεία διαδικασία κατά το άρθρο 105, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2018, Lexitor (C-383/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:769).

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

20 Καταρχάς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι το γεγονός ότι οι διαφορές της κύριας δίκης αφορούν αποκλειστικώς επαγγελματίες δεν αποκλείει την εφαρμογή της οδηγίας 2008/48. Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 24 των προτάσεών του, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής δεν εξαρτάται από την ταυτότητα των διαδίκων στην οικεία διαφορά, αλλά από την ιδιότητα των συμβαλλομένων στη σύμβαση πιστώσεως. Εν προκειμένω, οι απαιτήσεις που αποτελούν αντικείμενο των διαφορών της κύριας δίκης ανάγονται σε τρεις συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως συναφθείσες μεταξύ τριών καταναλωτών και των τριών εναγομένων της κύριας δίκης, εκχωρήθηκαν δε στην ενάγουσα της κύριας δίκης κατόπιν της πρόωρης εξοφλήσεως των συμβάσεων αυτών.

21 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα μειώσεως του συνολικού κόστους της πιστώσεως σε περίπτωση πρόωρης εξοφλήσεώς της περιλαμβάνει και τα έξοδα που δεν εξαρτώνται από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως.

22 Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, ερμηνευόμενο με γνώμονα την αιτιολογική της σκέψη 39, προβλέπει το δικαίωμα του καταναλωτή να προβεί σε πρόωρη εξόφληση της συμβάσεως και να τύχει μειώσεως του συνολικού κόστους της πιστώσεως αντίστοιχης με τους οφειλόμενους τόκους και τα οφειλόμενα έξοδα για το εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως.

23 Όσον αφορά την έννοια του «συνολικού κόστους της πιστώσεως», αυτή ορίζεται κατά το άρθρο 3, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας ως το σύνολο των επιβαρύνσεων, περιλαμβανομένων των τόκων, των προμηθειών, των φόρων και των παντός άλλου είδους αμοιβών τις οποίες πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής για τη σύμβαση πιστώσεως και τις οποίες γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, εκτός των συμβολαιογραφικών εξόδων. Ο ορισμός αυτός, επομένως, δεν προβλέπει κανέναν περιορισμό σχετικό με τη χρονική διάρκεια ισχύος της οικείας συμβάσεως.

24 Συναφώς, όπως προκύπτει ιδίως από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και από τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν τόσο οι εναγόμενες της κύριας δίκης όσο και οι λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία της υπό κρίση υποθέσεως, η μνεία του «εναπομένοντος διαστήματος της σύμβασης», στο άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, θα μπορούσε να ερμηνευθεί τόσο ως έχουσα την έννοια ότι τα έξοδα που αφορά η μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως περιορίζονται σε αυτά που εξαρτώνται αντικειμενικώς από τη χρονική διάρκεια της συμβάσεως ή, πιθανώς, σε εκείνα που ο πιστωτικός φορέας εμφανίζει ως σχετιζόμενα ειδικώς με κάποια φάση της συνάψεως ή της εκτελέσεως της συμβάσεως όσο και ως έχουσα την έννοια ότι η μέθοδος υπολογισμού που πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τη μείωση αυτή συνίσταται στο να ληφθεί υπόψη το σύνολο των εξόδων που επιβάρυναν τον καταναλωτή και, εν συνεχεία, στη μείωση του ποσού αναλογικά με το εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως.

25 Ενδεχόμενη συγκριτική ανάλυση των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 δεν καθιστά δυνατό τον καθορισμό του ακριβούς περιεχομένου της έννοιας της μειώσεως του συνολικού κόστους της μειώσεως, την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή. Πράγματι, αφενός, η απόδοση του κειμένου της διατάξεως στην ολλανδική, την πολωνική και τη ρουμανική γλώσσα υποδηλώνουν μείωση των εξόδων σχετιζόμενη με το εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως («een verlaging van de totale kredietkosten, bestaande uit de interesten en de kosten gedurende de resterende duur van de overeenkomst», «obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy» και «o reducere a costului total al creditului, care constă în dobânda și în costurile aferente duratei restante a contractului»). Αφετέρου, οι αποδόσεις του κειμένου της εν λόγω διατάξεως στη γερμανική και την αγγλική γλώσσα χαρακτηρίζονται σαφώς από αμφισημία, προκαλώντας την υπόνοια ότι τα σχετικά με το χρονικό διάστημα αυτό έξοδα αποτελούν ένδειξη για τον υπολογισμό της μειώσεως («das Recht auf Ermäßigung der Gesamtkosten des Kredits, die sich nach den Zinsen und den Kosten für die verbleibende Laufzeit des Vertrags richtet» και «reduction consisting of the interest and the costs for the remaining duration of the contract»). Η απόδοση της ιδίας διατάξεως στην ιταλική γλώσσα παραπέμπει, όπως και η απόδοση στα γαλλικά, στους τόκους και τα έξοδα που οφείλονται («dovuti» και «dus») για το εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως. Τέλος, η απόδοση του κειμένου του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 στην ισπανική γλώσσα επιτάσσει μείωση η οποία περιλαμβάνει τα έξοδα που αντιστοιχούν στο εναπομένον χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως («una reducción del coste total del crédito, que comprende los intereses y costes correspondientes a la duración del contrato que quede por transcurrir»).

26 Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και τους σκοπούς που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας η διάταξη αποτελεί μέρος (πρβλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2019, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-649/17, EU:C:2019:576, σκέψη 37).

27 Όσον αφορά το πλαίσιο, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 8 της οδηγίας 87/102, η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2008/48, προέβλεπε ότι ο καταναλωτής «σύμφωνα με τις διατάξεις που θεσπίζουν τα κράτη μέλη […] δικαιούται εύλογη μείωση του συνολικού κόστους της πίστωσης».

28 Επομένως, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 προσδιόρισε το δικαίωμα του καταναλωτή σε μείωση του κόστους της πιστώσεως σε περίπτωση πρόωρης εξοφλήσεως, αντικαθιστώντας τη γενική έννοια της «εύλογης μειώσεως» με την ακριβέστερη της «μειώσεως του συνολικού κόστους της πιστώσεως» και διευκρινίζοντας επιπροσθέτως ότι η μείωση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τους «τόκους και τις επιβαρύνσεις».

29 Όσον αφορά τον σκοπό της οδηγίας 2008/48, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η οδηγία αυτή σκοπεί να διασφαλίσει αυξημένο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών (πρβλ. απόφαση της 6ης Ιουνίου 2019, Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Αυτό το σύστημα προστασίας στηρίζεται στην παραδοχή ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε υποδεέστερη θέση έναντι του επαγγελματία, όσον αφορά τόσο τη διαπραγματευτική ισχύ όσο και το επίπεδο πληροφορήσεως (πρβλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 63).

30 Προκειμένου να διασφαλισθεί η προστασία αυτή, το άρθρο 22, παράγραφος 3, της οδηγίας 2008/48 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μεριμνούν ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν προς εφαρμογή της οδηγίας αυτής να μην είναι δυνατό να καταστρατηγηθούν μέσω του γράμματος των ρητρών των συμβάσεων.

31 Η αποτελεσματικότητα, όμως, του δικαιώματος των καταναλωτών σε μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως θα αποδυναμωνόταν εάν η μείωση της πιστώσεως μπορούσε να περιορισθεί στο να ληφθούν υπόψη μόνον τα έξοδα τα οποία εμφανίζει ο πιστωτικός φορέας ως εξαρτώμενα από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως, δεδομένου ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 54 των προτάσεών του, τα έξοδα και ο επιμερισμός τους καθορίζονται μονομερώς από την τράπεζα, η δε χρέωση των εξόδων ενδέχεται να περιλαμβάνει και ορισμένο περιθώριο κέρδους.

32 Επιπλέον, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, ο περιορισμός της δυνατότητας μειώσεως του συνολικού κόστους της πιστώσεως αποκλειστικώς στα έξοδα που ρητώς συνδέονται με το χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως θα ενείχε τον κίνδυνο να επιβάλλεται στον καταναλωτή η εφάπαξ καταβολή υψηλότερων ποσών κατά τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως, διότι ενδέχεται ο πιστωτικός φορέας να επιδιώξει τη μείωση στον μέγιστο δυνατό βαθμό των εξόδων που εξαρτώνται από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως.

33 Εξάλλου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 53 και 55 των προτάσεών του, η διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά τις χρεώσεις που επιβάλλουν και την εσωτερική οργάνωσή τους καθιστά εξαιρετικά δυσχερή τον εκ μέρους καταναλωτή ή δικαστηρίου προσδιορισμό των εξόδων που συνδέονται αντικειμενικά με τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως.

34 Πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι το ενδεχόμενο να περιλαμβάνονται στη μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως τα έξοδα που δεν εξαρτώνται από τη χρονική διάρκεια ισχύος της συμβάσεως δεν μπορεί να περιαγάγει τον πιστωτικό φορέα σε δυσανάλογα μειονεκτική θέση. Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα συμφέροντα του πιστωτικού φορέα λαμβάνονται υπόψη μέσω, αφενός, του

άρθρου 16, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, η οποία προβλέπει το δικαίωμα αποζημιώσεως του πιστωτικού φορέα για έξοδα ενδεχομένως σχετιζόμενα με την πρόωρη εξόφληση της συμβάσεως, και, αφετέρου, του άρθρου 16, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής, βάσει του οποίου παρέχεται στα κράτη μέλη η επιπλέον δυνατότητα να μεριμνούν ώστε η αποζημίωση να είναι προσήκουσα ως προς τους όρους τις πιστώσεως και τις συνθήκες της αγοράς, προκειμένου να προστατεύονται τα συμφέροντα του πιστωτικού φορέα.

35 Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι, σε περίπτωση πρόωρης εξοφλήσεως της πιστώσεως, ο πιστωτικός φορέας ανακτά πρόωρα το δανεισθέν ποσό, το οποίο, επομένως, μπορεί να διαθέσει, ενδεχομένως, για τη σύναψη νέας συμβάσεως πιστώσεως.

36 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα του καταναλωτή σε μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως σε περίπτωση πρόωρης εξοφλήσεώς της περιλαμβάνει άπαντα τα έξοδα των οποίων η καταβολή επιβλήθηκε στον καταναλωτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

37 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι το δικαίωμα του καταναλωτή σε μείωση του συνολικού κόστους της πιστώσεως σε περίπτωση πρόωρης εξοφλήσεώς της περιλαμβάνει άπαντα τα έξοδα των οποίων η καταβολή επιβλήθηκε στον καταναλωτή.

(υπογραφές)